

Artúr Soldán

ODSÚDENÍ
NA ŠPIONÁŽ

PERFEKT

ODSÚDENÍ
NA ŠPIONÁŽ

ARTÚR SOLDÁN

ODSÚDENÍ
NA ŠPIONÁŽ

Text © Artúr Soldán, 2011

Photo: archív autora, Karel Köcher, Archiv bezpečnostních složek Praha, Národní archív – Archív FBI, agentúra ČTK, internet

Cover design © Andrej Lančarič

Slovak edition © Perfekt 2011

ODSÚDENÍ NA ŠPIONÁŽ

Autor: Artúr Soldán

Fotografie: archív autora, Karel Köcher, Archiv bezpečnostních složek Praha, Národní archív – Archív FBI, agentúra ČTK, internet

Redakčná úprava: Ľubica Kukučková

Jazyková redaktorka: Katarína Trgová

Sadzba, zalomenie a zhotovenie tlačových podkladov: Pavol Janoško, Štúdio Perfekt

Tlač: Tlačiareň P + M Turany

Vydal PERFEKT, a. s., Karpatská 7, 811 05 Bratislava ako svoju 597. publikáciu.

Rok vydania 2011

Prvé vydanie

ISBN 978–80–8046–559–9

POĎAKOVANIE

Táto publikácia by nemohla vzniknúť bez aktívnej pomoci mojich priateľov a známych, ktorí ma podporovali v mojej práci a bádani a dávali mi cenné rady.

Chcem sa poďakovať tým, bez ktorých by kniha, ktorú držíte v rukách, nevyšla, najmä:

československému špiónovi Karlovi Köcherovi, predsedovi Zväzu Slovákov v Juhoslávii a znalcovi dejín Juhoslávie Samuelovi Jovankovičovi, Petrovi Štetkovi a Jindřichovi Markusovi, ktorí boli mojimi bývalými kolegami na MsÚ Pezinok, pracovníckam pražského Archivu bezpečnostných složek v Prahe, ktoré mi vyšli maximálne v ústrety, v bádateľni Na Struže 3 a v bádateľni Simieцова 2, českému historikovi Karlovi Kaplanovi, novinárovi Leopoldovi Moravčíkovi, Vladovi Pátrašovi, Slavomírovi Repečíkovi, Štefanovi Červenkovi za nekonečné hodiny spoločne strávené nad textom, Andrejovi Lančaričovi za návrh obálky a celému pracovnému kolektívu vydavateľstva PERFECT a. s. za ich maximálne ústretový prístup pri tvorbe tejto publikácie.

V neposlednom rade by úspešné spracovanie tejto publikácie nebolo možné bez výraznej podpory a trpezlivosti mojej priateľky Ivanky Augustovičovej, za čo jej tiež patrí veľká vďaka.

Tajomný preplnený svet spravodajských služieb vytvára scénu, na ktorej sa odohrávajú až neskutočné a bizarné príbehy. Ich konfrontácia so skutočnými udalosťami je veľmi zložitá. Patrí totiž k pravidlám tejto nevšednej činnosti, že mnohé mená, udalosti, čísla či identifikátory sa roky, až desaťročia utajujú. To neraz ešte väčšmi dráždi fantáziu verejnosti, a tak sú diela so špionážnou tematikou veľmi obľúbené.

Pôvodná slovenská literatúra o spravodajských službách je dosť chudobná, a preto s veľkou radosťou predkladáme prácu, ktorá nás zavedie do skutočného sveta nemilosrdných utajovaní, špionážnych hier a tajuplných praktík. Stretneme sa s osudom ľudí, ktorých svet špionáže vtiahol do napínavých až drsných príbehov, krutého boja za svoju vec. Mnohé z nich sa týkajú nedávnych čias i osôb, ktoré si dobre pamätáme a ktoré ešte žijú, čo príbehom pridáva na pikantnosti.

Knihu je ojedinelým dielom, poodhaľujúcim oponu doteraz zakryvaných tajomstiev. Autor odviezol dobrú prácu a jeho príbehy sú autentické, pričom mnohé fakty u nás doteraz neboli publikované.

vydavateľ

MÝTY A SKUTOČNOSŤ O SPRAVODAJSKÝCH SLUŽBÁCH

Ešte skôr, ako sa čitateľ pobruží do sveta špionáže a zákulisia tajomných historických udalostí, mal by si spomenúť na slová slávneho anglického spisovateľa Williama Somerseta Maughama, ktorý v roku 1928 napísal, že „práca agenta spravodajskej služby je úplne extrémne jednotvárna. Mnohé z nej je neobvyčajne zbytočné.“ Napriek citovanej charakteristike špionáže z pera spisovateľa – ktorý v roku 1917 vykonal špionážnu misiu v Rusku – literatúra a popkultúra zobrazujú aktivitu spravodajských služieb a priebeh tajných operácií v celkom odlišnej rovine.

Najmä konšpiratívny charakter činnosti spravodajských služieb inšpiruje výklad historických udalostí podľa teórie sprisabaní, ktorá im pripisuje zveličený vplyv na vývoj a zmeny v spoločnosti. Táto teória – konšpiracionizmus – vychádza z predpokladu, že náhody neexistujú, zdanie klame, cieľom všetkého počínania je moc, prospech ukazuje na pôvodcu a sprisabania poháňajú históriu. Konšpiracionizmus možno charakterizovať znakmi, ako sú zábadnosť, zastretie zdrojov, plagiáty a falzifikáty, vnútorná rozpornosť, záplava údajov, nekorektný výber faktov a zložitá konštrukcie. A nie zriedkakedy v takomto rámci bývajú prezentované deformované skutočnosti i nedoložené hypotézy, ktoré ignorujú zákonitosti fungovania spoločenských mechanizmov, reálnu kauzalitu, ba dokonca zdravý rozum.

Prax zneužívania spravodajských služieb – najmä v totalitných režimoch – umocňuje falošné vedomie o ich vplyve na spoločnosť a zároveň ovplyvňuje predsudky voči špionáži. Profesia „plášť a dýky“ je známa verejnosti predovšetkým manipuláciami, klamstvami a legendami, dezinformáciami, podplácaním, vydieraním, sledovaním, odpočúvaním, krádežami, provokáciami, tzv. aktívnymi opatreniami i vraždami. Spomínané negatíva a hlavne nedostatok pravdivých informácií o fungovaní spravodajských služieb bránia objektívnemu vnímaniu sveta špionáže a poznaniu skutočného zákulisia niektorých významných zákutí histórie.

Autor publikácie „Odsúdení na špionáž“ prejavil odvahu a pokúsil sa o publicistický prienik do ríše tajomstiev z obdobia tzv. studenej vojny. Vybral si témy, ktoré prezentuje predovšetkým na základe otvorených prameňov. I keď nie je profesionálnym historikom – ani expertom z oblasti spravodajských služieb – dokázal preštudovať cca 120 publikácií a približne rovnaké množstvo prameňov na internete, aby upriamil pozornosť čitateľov jeho knihy na fakty a súvislosti, ktoré ho zaujali. Jeho historický exkurz do nie takej dávnej minulosti a vlastné interpretácie môžu vyvolať nielen záujem o hlbší ponor do histórie, ale tiež potrebu intenzívnejšie premýšľať nad názorom dlhoročného dôstojníka CIA Williama R. Johnsona, že „spravodajská činnosť je také špinavé povolanie, že by ho mali vykonávať iba ľudia s tým najčistejším charakterom.“

September 2011

Igor Cibula

predseda Asociácie bývalých spravodajských dôstojníkov

PbDr. Igor Cibula (1942) – Ako spravodajský dôstojník začína na 1. správe FMV (1968 – 1970). Po rehabilitácii v roku 1990 pôsobil na Úrade pro zabránění styky a informace (rozviedka). V období 1993 – 1995 bol riaditeľom rozviedky SIS. V r. 2006 – 2007 prednášal na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici o spravodajských službách. Od r. 2008 na túto tému prednáša na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave.

VOLÁM SA KÖCHER, KAREL KÖCHER

PROLÓG

11. FEBRUÁR 1986, ZÁPADNÝ BERLÍN

Bol utorok a tento zimný deň vyzeral, že bude rovnaký ako ostatné. Stranícke Rudé Právo vyšlo s palcovými titulkami, ktoré ospevovali tradičné úspechy budovania socializmu a pripomenulo čitateľom, že aj československí komunisti sa vydali cestou prestavby. Nad Glienicker Brücke, slávnym mostom špiónov, ktorý sa hrdo týči nad riekou Havel a spája berlínsku štvrt' Wannsee s Postupimom, sa vznášala jemná hmla. Slnko sa iba začalo predierat' ponad ťažké mraky. Pred mostom sedel v dodávke v spoločnosti agentov FBI a svojej manželky štíhly vysoký muž. Pozrel na bielu čiaru, oddeľujúcu Západný Berlín od hranice Nemeckej demokratickej republiky, a v duchu si pomyslel: „Konečne sa vraciam späť, ale trvalo im to príšerne dlho.“

Medzitým sa k druhej časti mostu priblížila sovietska Volga typu GAZ 24-10, nový model, ktorý práve pred rokom začali vyrábať v Gorkom. Z auta vystúpil robustný starší muž a vybral z vrečka nohavíc d'alekohľad. Po krátkom pohľade na druhú stranu sa otočil ku kolegovi a povedal: „Vsjo v parjadke, Rino a Adrid na drugoj starane mosta.“ Zapálil si cigaretu a pokynul d'alšiemu mužovi, sediacemu na zadnom sedadle a ironicky dodal: „Tavarišč Ščaranskij, nada idti.“ Anatolij Ščaranskij neveriacky pozeral na otvorené dvere volgy a na bielu čiaru vyznačujúcu hranice dvoch štátov, ktoré boli v nezmieriteľnom konflikte. Rus, oblečený v tmavosivom kabáte, pokynul ešte raz mužovi na zadnom sedadle a zvolal: „Daragoj Anatolij, nada idti v demakraciju.“ Neznelo to veľmi prívetivo. Anatolij Ščaranskij vyskočil z čiernej volgy a vydal sa smerom k bielej čiare. Keď ju prekročil a došiel na západný koniec mosta, dorazil k spomínanej dodávke mercedes východonemeckého právnika Wolfganga Vogela, ktorý vybavoval podrobnosti výmeny. Rino a Adrid doň nastúpili a odviezli sa kúsok za most, kde čakal autobus Stasi s čašníkom a šampanským. Šofér po česky povedal: „Vítejte v NDR, soudruhu Köchere, konečně jste zpátky.“ Karel Köcher sa zahľadel späť k Západnému Berlínu a svojmu spoločníkovi povedal iba jedinú vetu: „Kde je Šturma?“ Sovietsky agent KGB udivene pozrel na Köchera, akoby nechápal zmysel jeho otázky, iba pokrčil ramenami a neodpovedal. Köcher vzápätí dopovedal: „To on ma zradil, treba ho čím skôr nájsť.“

Kto bol vlastne Karel Köcher? Špičkový superšpión ŠtB a KGB vo vnútri CIA? Ten, ktorý prezradil KGB, že diplomat Alexander Dmitrijevič Ogorodnik pracuje pre

Karel Köcher na Glienicker Brücke po prepustení od Američanov s Wolfgangom Vogelom, ktorý dohodol väčšinu výmen.
(11. február 1986)

Žena Karla Köchera, Hana, s Wolfgangom Vogelom na východonemeckej strane mosta
(11. február 1986)

druhú stranu? Jediný špión v histórii československej tajnej služby, ktorý oklamal polygraf pri vstupe do CIA? Priateľ Zbigniewa Brzezinského, poradcu prezidenta Cartera? Základní hráč, zamestnanec Prognostického ústavu ČSAV, ktorý presadil Václava Klauza do čela Občianskeho fóra? Pokúsím sa zodpovedať všetky tieto otázky a zmapovať životnú dráhu jedného z najúspešnejších československých agentov, ktorý sa dostal až do samotného srdca CIA.

ZAČIATKY

V dokumentoch I. správy ZNB (známej rozviedky), konkrétne odboru 52, majúceho na starosti USA a krajiny Latinskej Ameriky, je na štyroch listoch pod hlavičkou *Prísne tajné* s dátumom 5. marca 1987 uvedené: Karel Köcher alias Rino sa narodil 21. septembra 1934 v Bratislave. Bol židovského pôvodu. Keď mal päť rokov, rodina sa presťahovala do Prahy, kde navštevoval základnú školu. V rokoch 1945 – 1949 absolvoval anglické a v rokoch 1949 – 1953 aj francúzske gymnázium v Prahe. V roku 1946 ako skaut navštívil Anglicko a o rok neskôr Francúzsko. V roku 1958 dokončil Matematicko-fyzikálnu fakultu Karlovej univerzity ako promován fyzik, v roku 1956 – 1960 vyštudoval FAMU (Filmovú a televíznu fakultu Akadémie múzických umení v Prahe, čo bola veľmi dobrá škola pre budúceho agenta ŠtB – pozn. aut.). V roku 1949 sa zapojil do protištátnej skupiny, no v roku 1950 ho po pohovore s rodičmi prepustili (žeby mladícka nerozvážnosť?). V roku 1958 ho odsúdili na tri mesiace podmienene za napadnutie príslušníka VB. (Ako neskôr uviedol Köcher, bolo to preto, že ho pri bozkávaní so svojím dievčaťom, stále pozoroval príslušník VB. To ho tak rozčúľilo, že mu

išiel vynadat’.) Od roku 1958 pracoval ako scenárista v Československej televízii, v rokoch 1961 – 62 učil matematiku a fyziku, potom pôsobil ako redaktor v Československom rozhlasu. V roku 1963 ho za údajný morálny delikt (ktorého sa však nedopustil, obvinenie bolo vykonštruované) prepustili z rozhlasu, rok pracoval ako strážnik na štátnom majetku, neskôr ako strážnik v družstve STAVBA Praha. Po mesačnej brigáde na JRD nastúpil v roku 1964 v planetáriu Parku kultúry a oddychu J. Fučíka a v roku 1965 ako redaktor Štátneho nakladateľstva technickej literatúry Praha. Dvakrát sa pokúsil získať miesto v zahraničí cez UNESCO (1960 – 61), avšak neúspešne, čítame ďalej v zažltnutom spise. (V skutočnosti vyhral medzinárodný konkurz na miesto vládneho experta pre budovanie odborných škôl v Kamerune, UNESCO mu už poslalo zmluvu a letenku, no domovina mu zabránila odcestovať.) Mal kľúče od židovskej synagógy. (Počas štúdia na gymnáziu pracoval ako sprievodca po pražských židovských pamiatkach na žiadosť Pražskej informačnej služby, ktorá ho zamestnávala, takže kľúč od staronovej synagógy mal kvôli turistom.) Je Žid. Toľko záverečné slová v dokumente I. správy ZNB... Dalo by sa povedať, že ide o bežný prípad, akých boli tisíce. Vysokoškolač, intelektuál, ktorý mal zopárkrát problémy so zákonom, vystriedal niekoľko zamestnaní. Nič zaujímavé. Ale nedajme sa tým zmiast’.

NÁSTUP DO SLUŽBY V ŠTB

Rina oslovili s ponukou práce v rozviedke prostredníctvom jeho kamaráta, ktorý tam pracoval. Rino nastúpil 23. marca 1961. Po krátkom pohovore s pplk. Gvozdekom (ten riadil Köchera pod kryciami menami Pedro a Tulián) bol Karel František Köcher (tak znelo jeho celé meno) určený ako agent, ktorý mal pôsobiť v nepriateľskej krajine č. 1 – teda v USA. Ako Köcher uviedol 5. júna 2007 v známej Krausovej šou Uvoľňte se, prosím, *to ho najviac lákalo – dostať sa do CLA – takzvaná Mission Impossible*. V dnešných dňoch to znie ako rozprávka, ale všetko, čo si Karel naplánoval, aj splnil. No nepredbiehajme udalosti, zatiaľ sa píše rok 1963 a mladý, 29-ročný Karel sa práve zoznámil s 19-ročnou prít’azlivou blondínkou Hanou Pardamcovou, ktorá bola členkou KSČ a ideovo plne súhlasila so svojím budúcim manželom. Nie je nič lepšie, ak sa nájde takýto manželský pár, odhodlaný v mene ideológie ísť za svojím cieľom. Karel to mal uľahčené a nemusel si pred manželkou vymýšľať rôzne výhovorky ako niektorí ďalší agenti na jednej či druhej strane barikády, čo ich v mnohých prípadoch stálo prezradenie skutočnej identity. A nie je nič horšie, ako to, čo sa stalo manželke Roberta Hanssena, ruského špióna GRU vnútri FBI, ktorý bol oficiálne katolík, antikomunista a člen Opus Dei, ale v skutočnosti vyše 20 rokov pracoval pre Sovietsky zväz. To sa potom doma dost’ ťažko vysvetľuje a druhá polovička sa pýta, kto je *skutočne* jej

manželom? Toto však v Köcherovom prípade nehrozilo, pretože keď ŠtB uvažovala o jeho nasadení v krajine za veľkou mláskou, zasvätila do všetkého aj jeho manželku Hanu, ochotnú spolupracovať v boji proti kapitalistom.

USA

Köcher sa zoznámil v Prahe s mladým profesorom Klineom, asistentom Kolumbijskej univerzity, ktorý sa neskôr zaňho zaručil, keď žiadal o americké prísťahovalecké vízum. Hlavným cieľom Köcherovej misie v USA bolo usadiť sa v tejto krajine a podávať „zaujímavé informácie“.

Celý prvý polrok 1965 bol zaťažkávacou skúškou pre Karla a Hanu, ktorých po podpise spolupráce s II. správou ZNB (kontrarozvedka) vyškolil americký odbor tejto správy pre ich „študijný“ pobyt v USA. Práve v tomto období dostal Karel krycie meno Rino a jeho manželka Hana v špionážnej hantúrke meno Adrid.

12. september 1965 je magický dátum, keď po návšteve príbuzných vo Viedni ostali manželia Köcherovci ako emigranti v kapitalistickej cudzine. V rekordne rýchlom čase, už 4. decembra 1965, obaja pristáli na letisku v New Yorku, zrejme preto, že za ich víza do krajiny snov orodoval profesor Kline. Tesne pred odletom do USA sa u Rina zastavili pracovníci II. správy ZNB, aby ho informovali o *spôsobe* komunikácie s Prahou. Dohodli sa, že bude prebiehať tradičná výmena informácií, ktorú volili československí agenti v zahraničí, a to formou listov príbuzným.

OKLAMANIE POLYGRAFU

O úspechoch československej tajnej služby počas obdobia studenej vojny sa v súčasnosti píše s veľkým odstupom a jej vtedajšia úloha sa bagatelizuje a zosmiešňuje. Zdá sa, že ponovembrovým vládcom to veľmi vyhovuje, ale napríklad taký kiks, aký urobila Lexova SIS-ka 31. augusta 1995 pri Svätom Jure, si vtedajšia tajná služba vôbec nemohla dovoliť, pretože... práve vtedy naša rozvedka zápasila s obrovským problémom. Ani jeden československý agent, ktorý mal v pláne dostať sa do vládnych štruktúr v krajine strýčka Sama, neuspel na zariadení zvanom polygraf, ľudovo pomenovanom detektor ľži. Podobné skúsenosti mali v 50-tych rokoch minulého storočia aj ostatné tajné služby východného bloku. Princíp prístroja, ktorý naoko vyskúšali aj na predposledných finalistoch Superstar, spočíva v tom, že prístroj zaznamenáva zmeny vo fyziologických procesoch (tlkot srdca, krvný tlak a dýchanie), v podobe krivky na odvíjajúcom sa papieri. Ak človek na položené otázky zaklame, krivka okamžite vyskočí.

Práve naša rozviedka si v roku 1962 na západe zaobstarala jeden starší polygraf a odovzdala ho Kriminalistickému ústavu Hlavnej správy VB. Pod túto správu okamžite prešiel aj MUDr. Milan Dufek, aby preskúmal jeho činnosť. A to by neboli Česi a Slováci, keby sa ho nepokúsili obísť. Tu sa na scénu nedostáva nik iný ako americký zbeh Glen Rohrer, bývalý poddôstojník americkej vojenskej spravodajskej služby DEA (Defense Intelligence Agency). Dezercia Rohrera v roku 1965 prišla československej rozviedke práve vhod, dalo by sa povedať, že doslova o päť minút dvanásť, a bola to správa ako blesk z jasného neba. Rohrer tesne predtým, než sa rozhodol emigrovať *opačným smerom* – do ČSSR, pracoval ako výsluchový špecialista na polygrafe vo vtedajšej NSR. Rohrer bol ešte ďalším ternom pre našu službu – bol jedným z dvoch amerických špecialistov na polygrafy v Európe.

V centrále DEA horko zaplakali a čudovali sa, ako už mnohokrát predtým a potom, ako niekto môže odísť „z demokratickej krajiny“ do „nenávideného komunistického gulagu“ (Čudujú sa dodnes, pretože stále nepochopili, o čo niektorým *obyčajným* ľuďom žijúcim v USA ide – pozn. aut.) Tandem Rohrer a Dufek sa pustil do neľahkej úlohy – ako oklamať detektor lži. (Veru čudná vetná konštrukcia...) Výcvik každého agenta proti polygrafu trval 2 až 3 hodiny denne počas troch týždňov. Dufek sa s každým agentom zoznámil a zisťoval stupeň jeho inteligencie. (Robí to súčasná slovenská tajná služba aj dnes?) Následne sa ho pýtal na veľmi zaujímavé veci typu: „Spáchali ste v minulosti vraždu, ktorá nebola odhalená? Boli ste neverný svojej milovanej manželke a teraz sa bojíte, že vás opustí? Slúžili ste za vojny nacistom? Ste agentom CIA, BND, Mossadu?“ MUDr. Dufek pokračoval v rozhovore s agentmi vysielanými do cudziny láskavým hlasom: „Ja to od vás nechcem vedieť, každý človek sa dopustil nejakého činu, za ktorý sa sám pred sebou hlboko hanbí a stále sa bojí, že by ho zverejnenie mohlo poškodiť. Ale chcem, aby ste si spomenuli na podrobnosti tohto tajomstva a predstavili si, čo by sa stalo, keby sa *niekto o ňom dozvedel*.“

Dufek a Rohrer vymysleli jednu skvelú fintu, ako oklamať americký polygraf – dôležité otázky, napríklad: Pracujete pre ŠtB?, Ste členom KSCČ?, kombinovali s bežnými otázkami napríklad, aké je dnes počasie? Požadovali pritom, aby si každý agent predstavoval *pri bežných otázkach akékoľvek svoje veľké tajomstvo, ktoré v skutočnosti nemá*. Zo začiatku každý vykazoval rozdiely medzi obyčajnými a závažnými otázkami – pri bežných bola krivka nízko, pri tých vážnych vyskakovala vysoko hore. Ale obaja cvičili agentov tak dlho, až boli *obe krivky úplne rovnaké!* Ak sa krivky u agenta ustálili, bol pripravený absolvovať test na polygrafe v CIA, FBI, NSA a pod. *Niektorí odborníci sa ešte dnes domnievajú, že metóda Dufek-Rohrer na oklamanie polygrafu patrila medzi najdôležitejšie výsledky ŠtB za celých 40 rokov jej existencie*. Metóda totiž neostala iba v československej rozviedke – s veľkým úspechom ju prevzal jej starší brat KGB a ďalšie služby socialistického bloku.

PRÁCA PRE SLOBODNÚ EURÓPU

Vrát' me sa však do roku 1966. 26. júna Rina kontaktovali pracovníci československej rezidentúry v New Yorku a vtedy začal svoju prácu v USA. Zamestnal sa v rádiu Slobodná Európa, ktoré hlásalo svoju protisocialistickú propagandu do východnej Európy. (Toto miesto iste získal aj preto, že plynule ovládal ruštinu, angličtinu a francúzštinu). Adrid, alebo, ak chcete, manželka Karla Köchera, Hana, sa neskôr zamestnala vo firme Savion, ktorá sa venovala obchodu s diamantmi. V rokoch 1969 – 1970 študoval Rino na univerzite v Indiane, kde získal titul magistra a na Kolumbijskej univerzite, kde si urobil ďalší doktorát.

Sám Rino na svoj vtedajší pobyt v krajine netušených možností spomína takto:

„V USA jsem vzbudil smrtelnou nenávist tím, že jsem pronikl obrannými valy, na jejichž neproniknutelnosti budoval americký zpravodajský a hlavně kontrašpionážní establishment svůj pocit absolutní profesionální a národní nadřazenosti nad ostatním světem. Jinými slovy, byl jsem v jejich vlastním světě schopen perfektně fungovat, stejně dobře nebo spíš lépe než oni, a přitom jsem nebyl jedním z nich. Tedy živý důkaz, že jejich supermatismus stojí na vodě.“

Ako z predchádzajúcich citácií vidno, agent Karel Köcher nemal veľmi vysokú mienku o vtedajšej vláducej vrstve v USA a o systéme, ktorý platil v Spojených štátoch ako celku.

Medzitým však Rino nezaháľal a chodil na semináre Brzezinského o politike východného bloku na Ruskom inštitúte Kolumbijskej univerzity. Ako uvádza Köcher, bol to práve Brzezinski, ktorý odporučil jeho prijatie do CIA. Brzezinski dostal v 80-tych rokoch otázku, či sa na Köchera pamätá, no odpovedal, *že mu toto meno nič výrazné nepripomína*. Zdá sa, že poradca prezidenta Cartera si potreboval umyť ruky a spytovať svedomie, lebo by ho jeho krajania obvinili, že on zapríčinil rozhodujúci únik informácií zo CIA cez Rina. Nespomína sa však spomenutý istý veľmi dôležitý fakt z roku 1976: keď do funkcie nastúpil novozvolený prezident Jimmy Carter a jeho bezpečnostným poradcom sa na najbližšie štyri roky stal Brzezinski, Rino skončil svoju prácu v CIA ako prekladateľ a analytik. Prečo asi?

INFORMÁCIE CEZ SEX?

„Köcherovi byly nejspíše sexuálně nejvýkonejšími nelegály v historii sovětské špionáže,“ toto píše bývalý archivár KGB Vasilij Mitrochin vo svojej knihe Neznámé špionážní operace KGB na strane 215. Ako to však bolo v skutočnosti?

Rino sa k obvineniam, že väčšinu svojich informácií spolu s manželkou získaval v newyorských sexkluboch Pato's Retreat a Hell Fire, vyjadril nasledovne:

„Většina těch obvinění byla původně vypuštěna do světa v knize bagiologa FBI Ronalda Kesslera. Jsou to obvinění šitá na americkou míru tak, jako je obvinění ze zrady prostého lidu šito na míru českou: třeba chození do sexklubů a vydírání lidí, s nimiž jsem se tam prý seznamoval za účelem získávání amerických státních tajemství.“

Demonizuje to na první pohled docela dobře, a jakoby i vysvětluje, jak jsem se k těm americkým tajemstvím dostával.

Ale ať se nad tím laskavý čtenář trochu zamyslí, a záhy uvidí, co je to za pitomost.

Kobo, kdo má přístup k státním tajemstvím, konkrétně o zbraničně politické strategii americké vlády, asi potkáte v sexklubech?

Aby to tvrzení o mém navštěvování sexklubů vypadalo věrohodněji, seznámil jsem se prý i se svým obhájcem právě v sexklubu (ve skutečnosti jsem se s ním seznámil až po zatčení, najali mi ho američtí přátelé, kteří chtěli, abych měl co nejrychleji advokáta).

Nelze přece přiznat, že Köcher s doktorátem z Kolumbijské university a absolutoriem jejího Rusského institutu (kde vystudovala i Madeleine Albright), a prověřený CIA pro přístup k státnímu tajemství své informace získával často levou rukou u drinku.“

Aj napriek jasnému dištancovaniu sa Rina od tzv. sexuálnych aktivít pri získavaní citlivých informácií, citujú tieto „dôkazy“ takmer všetky publikácie, ktoré o ňom vyšli. Ani sám Mitrochin, ani Pacner, ani Kessler neuvádzajú zdroje, odkiaľ čerpali. Väčšinou ide o x-té opisovanie informácií od Mitrochina, ktorý, ako vieme, vo svojej publikácii uviedol časť operácií KGB, o ktoré vedenie FSB nemalo veľký záujem a boli to operácie už predtým prezradené.

Informácie o skupinových sexuálnych hrách, na ktorých sa zúčastňovali Rino a Adrid, citujú takmer všetci autori s odvolaním sa na exarchivára KGB Mitrochina, nechávam preto na každom čitateľovi, nech si urobí svoj názor sám.

Například Ronald Kessler vo svojej publikácii CIA na strane 228 píše: „Se svou obromující manželkou Hanou se účastnil sexuálních orgií a večírků s výměnami manželek ve Washingtonu a New Yorku. Hana Köcherová, také důstojník české zpravodajské služby, si na večírcích brala čtyři až pět mužů současně. Mnozí účastníci večírků byli přátelé, zaměstnání v CIA, kteří si s tímto populárním párem vyměňovali tajné informace, stejně jako sex...“

Skutočne, scény ako vystrihnuté z príbehov neohrozeného a slávneho agenta 007 Jamesa Bonda, veď ten sa takmer každú dôležitú informáciu dozvedel od nádhernej osoby nežného pohlavia cez posteľ, všakáno. Boli však takýmito zberačmi informácií aj Rino a Adrid? Nie je skôr pravdepodobné, že stálym cieľom istých kruhov na Zá-

Karel Köcher v Benátkach v roku 1967

pade je znevážiť ich pôsobenie v CIA, pretože to, čo zistili a oznámili Sovietom a našim, s nimi nesmierne zamávalo?

NÁVRAT DO ČSSR A PRÁCA V CIA

V roku 1971 požiadala československá rozviedka Rina a Adrid, aby sa vrátili do rodnej vlasti a zúčastnili sa na tzv. aktívnych opatreniach. Malo ísť o rutinnú návštevu cez tradičnú prestupnú stanicu nelegálov – Viedeň. Pražská centrála si mienila s oboma pohovoriť a vyzvala ich, aby po invázii vojsk piatich krajín Varšavskej zmluvy do ČSSR vystúpili s ideovým zámerom – zverejniť pikle CIA, na ktorých sa podieľali emigranti z rodnej vlasti. Na dohodnutej schôdzke 1. októbra 1971 v New Yorku dostali obaja príkaz *stiahnuť sa do ČSSR*.

To by však nebol Rino, keby tento príkaz Prahy rešpektoval a nezostal aj so svojou manželkou v USA. Pražská centrála mala obavy z toho, že Rino a Adrid chcú prejsť

Karel Köcher na dovolenke v Holandských Antilách na konci 70-tych rokov

na druhú stranu (po roku 1968 bola situácia v československej rozviedke kvôli viacerým prevaleným tajomstvám katastrofálna), a tak s nimi prerušila *všetky kontakty*, čo sa neskôr nejavilo ako práve najrozumnejšie riešenie. Rino, ktorý získal v roku 1971 americké občianstvo, totiž vôbec nepomýšľal *zbehnúť* na druhú stranu. Pripravoval sa na realizáciu *svojho* vopred vytýčeného plánu – preniknúť do srdca americkej tajnej služby, do centrály CIA. Vedúci jeho diplomovej práce s názvom Democratization in European Communist Countries Zbigniew Brzezinski ju odporúčal (pre udelenie diplomu Russian Institute Kolumbijskej

univerzity) na ocenenie ako najlepšiu študentskú esej o medzinárodných vzťahoch v tom roku. Brzezinski odporučil aj jeho prijatie do CIA. Veď v akademických kruhoch mal povest' význačného odborníka na Sovietsky zväz, práve získal americké občianstvo a bol známy ako zúrivý antikomunista. Kto by sa hodil pre prácu v Ústrednej spravodajskej službe viac? (*iba aké Aldrich Ames* – pozn. aut.)

Bol tu však jeden problém – vstupný pohovor do takejto organizácie nepozostáva z obyčajných otázok a neabsolvuje sa s vedúcim personálneho oddelenia, ale treba prejsť skúškou na známom detektore lži. Skúška dopadla úspešne a Rina prijali na nové pracovisko. CIA ho ešte naoko preverovala a v roku 1973 nastúpil, dalo by sa povedať: nie do hlavného pracovného pomeru, ale ako kontraktný pracovník.

Začal pracovať v hlavnom meste Washington v prekladateľskom a analytickom oddelení sovietskej sekcie. Lepšie miesto si československý špión mohol želať iba v najtajnejších snoch. Bolo načas obnoviť prerušené spojenie s pražskou centrárou. Rino, ako vždy, myslel o krok dopredu. Prepisy prísne tajných rozhovorov sa rozhodol dodávať priamo Sovietom. To bol v československej špionáži jav veľmi nevídaný. Praha sa *pre istotu* pýtala Moskvy, či vôbec majú oživiť spoluprácu s *bývalým* agentom po takom dlhom čase mlčania? V centrále KGB zavládlo obrovské vzrušenie – konečne sa im podarilo dostať *svojho* človeka do CIA. Obnovte spoluprácu, znel príkaz z Moskvy, adresovaný do matičky Prahy. Medzitým sa najvyššie vedenie KGB v Lubjanke do noci radilo a výsledok spoločnej porady bol nasledovný: takáto šanca sa naskytne raz za život – my musíme riadiť tohto československého agenta, veď čo ak to Čechoslováci zase pokazia ako v tom nešťastnom roku 1968? Preto KGB začalo riadiť Rina prostredníctvom tradičných mŕtvych schránok. Naša tajná služba zase posielala Rinovi odkazy cez Adrid.

Jednou z príčin, prečo naša rozviedka súhlasila s prevzatím Rina, bol aj fakt, že Sovieti mali vo Washingtone podstatne viac agentov a rezidentov než československá rezidentúra. Agenti KGB Köcherovi ponechali jeho osvedčené krycie meno Rino a manželke zmenili krycie meno na Hanka. Aj keď sa nesplnil hlavný sen KGB, aby sa Rino dostal priamo do Langley, Rino nechával v určených mŕtvych schránkach veľmi bohatý materiál. Sovieti ako správni poštári schránocky vyberali a nechávali tam pozornosť – ďalšie príkazy. A, samozrejme, doláre, ktoré Rino pre svoju činnosť potreboval. V archíve československej rozviedky o jeho vtedajšej činnosti *chýbajú* doklady. Andropov, ktorý bol na čele KGB od roku 1967, hodnotil materiály, ktoré im odovzdával Rino z CIA, „ako veľmi dôležité a cenné“. Newyorskej rezidentúre KGB dodal Rino okrem iného vysoko cenené materiály o operáciách CIA proti ZSSR v krajinách tretieho sveta.

Adrid sa údajne na manželovej činnosti nijako podstatne nepodieľala. Snaha označiť ju za spolušpiónku vychádza od Američanov, ktorí nedokázali prežrieť, že Rino pracoval sólo. Obchodovanie s diamantami nebolo pre ňu krycím manévrom, ale skutočnou realizáciou jej podnikateľského talentu. Nebola to Židovka, ale modrooká Juhočeška, takže bolo pozoruhodné, že ju newyorský trh s diamantami, v tých časoch úplne v židovských rukách, akceptoval a zveroval jej rozhodnutia o miliónových nákupoch.

V roku 1975 Rino prestal pracovať v CIA na plný úväzok, no z času na čas spolupracoval s jej newyorskou pobočkou. Do oblasti jeho analytickej činnosti patrilo „rozhodovanie sovietskeho vedenia“. Aká irónia...

PREZRADENIE OGORODNIKA?

Práve koncom roku 1975 Rino upozornil súdruhov z KGB na podozrivé aktivity sovietskeho diplomata Alexandra Ogorodnika, ktorý v tom čase pracoval na americkom odbore ministerstva zahraničných vecí ZSSR. Okrem Ogorodnika uviedol Rino mená ďalších štyroch sovietskych diplomatov v Latinskej Amerike, ktorých vraj CIA zverbovala, resp. sa ich chystá zverbovať.

Ako sa vyjadril vtedajší šéf rezidentúry KGB vo Washingtone Oleg Kalugin, najmladší generál v histórii KGB, ktorý teraz žije v exile v hlavnom meste USA (pretože bol oným agentom CIA u Sovietov): „Keď sme dostali od Rina mená štyroch podozrivých, mali sme pocit, že nás CIA chce niečím zamestnať. To je technika, ktorú sme používali my na odvedenie pozornosti *od skutočných cieľov* na niečo *vymyslené a neexistujúce*. Aj napriek istým pochybnostiam sme odovzdali informácie od Rina priamo Moskve. KGB sa prehrabala celým životopisom Ogorodnika, sledovala ho a vyšetrovala.“

Bezvýsledne, pretože až v roku 1977, keď KGB rutinne sledovala istého amerického diplomata, vo voľnom čase agenta CIA, si bdelí príslušníci sovietskej tajnej služby všimli, že americký diplomat zablikal – nuž, aj to niekedy stojí ľudský život – svetlami na protiúducu volgu s moskovskou poznávacou značkou. Po zistení, že služobná volga patrí práve Ogorodnikovi, zaviedla KGB ďalšie odpočúvacie zariadenie do jeho bytu a kancelárie a zistila, že Rino im pred tromi rokmi dodal pravdivú informáciu a Ogorodnik odovzdáva Američanom už *niekoľko rokov* tajné spisy.

Kolovala fáma, že po okamžitom zatknutí chcel Ogorodnik *spísať* priznanie a prekvapivo požiadal *o svoje pero, pretože to, čo mu dala KGB, je šupácke*. Keď jeho prosbu vy počuli a on pero dostal, bleskurýchle odskrutkoval uzáver a prehltol pripravenú pilulku s jedom. Zomrel okamžite. Práve smrť tohto sovietskeho diplomata sa už roky dáva za vinu Rinovi. V skutočnosti však Ogorodnikov, ťažký kardiak, zomrel zrejme na infarkt alebo zástavu srdca v nemocnici po konfrontácii s Kaluginovými ľuďmi.

Aké je stanovisko Rina k tomuto obvineniu z 30. júla 1999?

„Moje zatčenie v roce 1984 se totiž stalo pro CIA vynikající příležitostí k tomu, aby se pokusila vinu za jeho zatčení, za které podle všeho mohla neprofesionálnost jeho amerického řídicího důstojníka, hodit na mě. Bylo to tím snadnější, že Ogorodnikovy materiály skutečně prošly v CIA mým rukama. Jenže to bylo v roce 1973, tedy čtyři roky předtím, a tehdy ještě americkým agentem nebyl.

Že Ogorodnikovo zatčení bylo zřejmě důsledkem neprofesionality důstojníka CIA, to se dočteme v pamětech bývalého generálmajora KGB, který byl v roce 1977 šéfem kontrašpionáže zahraniční rozvědky KGB (Oleg Kalugin, The First Directorate, St. Martin's Press, New York 1994).

Podle jeho verze události – která, pokud vím, nikdy nebyla zpochybněna CIA – dospěla KGB po dlouholetém prověřování k závěru, že Ogorodnik nepředstavuje bezpečnostní riziko, a chystala se jeho prověřování skončit.